

Surnuaiapäeva jumalateenistus Nõos P, 25.06.23 kell 11.00 Nõo surnuaias

Lektsioonid: Ps 139:1–18, 23–24; NI 3:22–26, 31–32, 39–41; Jh 14:1–6; 2Kr 4:16–5,10; Ilm 21:1–7
Jutlus: Lk 15:24
Laulud: 148 (1, 3, 4); 341 (1, 3, 4); 360 (1–3); 467 (1–4); 174 (1–3); 175 (3, 6); 338 (3,4); 446 (1–3); 339A (1–3); 337 (1–3)

“...mu poeg oli surnud, ja on jälle saanud elavaks, ta oli kadunud, ja on leitud!” Ja nad hakkasid rõõmsasti pidutsema.

Valisin tänase jutluse kirjakohta Luuka evangeeliumist, Jeesuse tähendamissõnast, mis kõneleb kadunud pojast. See on UT evangeeliumides üks tuntumaid kirjakohti, leidnud kasutust ka kunstis ja muusikas ning küllap teate seda ka peast. Siiski, neile, kes ei tea, meenutan seda mõne sõnaga.

Ühel isal oli Iisraelis, juutide maal kaks poega. Üks oli tubli, tegi palju tööd majapidamise heaks ja oli ka allaheitlik oma isale.

Teine, noorem poeg unistas kodunt lahkumisest ja tegigi sobival hetkel nii. Ta küsis isalt endale kuuluva pärandiosa ja rändas laia maalima. Seal aga elas ta kombelõtvu elu, raiskas kõik raha ära ja sattus lõpuks, selleks, et elus püsida, kõige mustema töö peale, seakarja, juutidele täiesti vastuvõetamatule tööle.

Ent ka seal ei saanud ta kõhtu täis ja otsustas viimases hädas isa juurde tagasi pöörduda. Ise mõtles, et ega isa teda muidugi rõõmuga vastu ei võta, aga vast sulasena laseb ikka teenida.

Läks aga hoopis üllatavalt! Isa, nähes poega pea norus kaugelt tulevat, jooksis talle vastu, andis suud ja käskis poja tuleku auks lausa suure peo püsti panna.

Vanem poeg, kes oli enda arvates siiani kõik õigesti teinud, vihastas isa peale, kes polnud talle, tublile pojale, kunagi niisugust pidu korraldanud. Isa aga lausus talle peaaegu samasugused sõnad nagu juba algsest kirjakohast kuulsime: „...su vend oli surnud ja on jälle saanud elavaks, ning oli kadunud ja on leitud.“

Mõjus lugu, kas pole! Seda on tõlgendatud nii nii- ja teistpidi. Kuid tänasel surnuaiapäeval tahaksin selle loo pinnal kõnelda surmast ja elust.

Küsigem esmalt, mida too noorem poeg kõige rohkem kartis?

Surma! Sest ta oli näljas ja evangelist esitab meile tema mõtteväljatuse: „Kui palju palgalisi on mu isal ja neil on leiba küllalt, aga mina suren siin nälga!“ Just surmahirm ajendas teda võtma ette meeletu samm – algul mustatöölisena seakarja ja seejärel, viimases hädas, isa juurde tagasi.

Kui mõistame meie loo armulist isa Jumalana ja kadunud poega patuse inimesena – kes me kõik ju sünnist saati oleme, – siis saab selgeks, et Jumala poole sunnib meid pöörduma ainult surmahirm.

Millal me seda surma siis kardame? Kõigepealt muidugi siis, kui satume surmaohtu: kas oleme saanud lootusetu diagnoosi oma arstilt, sõdime sõjas eesliinil või siis paljudel muudel puhkudel, mis meie senise elu jätkumise kahtluse alla panevad.

Ent võib ka olla et oleme elanud Jumalale vastanduvat elu, saame sellest järsku aru, hakkame kartma igavest hukatust, mis tuleb pärast surma, ja pöördume Jumala poole. Ka selliseid näiteid on palju – alustades juba kristlaste tagakiusaja Sauluse pöördumisest Damaskuse teel ja saamist apostel Pauluseks kuni ligimeste tagakiusajateni ajaloos meile palju lähemal.

Ent kui palju inimesi ja kui tihti tunnevad surmahirmu tänases maailmas? Õhtumaises kultuuris arvatavasti mitte väga tihti. Vähemalt mitte rahu ja demokraatia tingimustes, nagu ka siin Eestis juba viimased 30 aastat elame.

Meie pärisorjadest esivanemad aga pidi küll surmahirmu tundma, sest mõisnikel oli nende üle suur meelevald. Tean ühte lugu hilisemast ajast 19. sajandil mõisniku eestlasest tallimehest, kes kaotas rongiga hobuseid vedades ühe hobuse ära ja kartis niivõrd mõisniku pahameelt, et sooritas enesetapu.

Kuid ka hiljem, ka veel 1905. aasta revolutsiooni ajal polnud maarahvas valitsejate omavoli eest kaitstud. Surmahirmu on tuntud 20. sajandi sõdade ajal ja veel mõnikümme aastat tagasi, kui inimeste elude üle omasid täielikku kontrolli nõukogude repressiivorganid.

Küllap vajati 100 aastat ja rohkem tagasi usku Jumalasse ka pideva hirmu pärast oma laste suure surmaohu pärast, sest suurtes peredes ja vähese arstiabi tõttu oli laste suremus ju suur. Niisiis sunnib surmahirm inimest tegema meeleheitlikke otsuseid ja just siis võib inimene pöörduda abi saamiseks Jumala poole.

Kuid teadmine Jumalast peab inimesel siiski enne olemas olema. Nii nagu tuli tolele isa ära põlanud pojale hädas meelde, et tal on kusagil isa, kes võib teda ehk surmast päästa. Nõnda on ka Jumal olnud meie rõhutatud rahvale – ja arvatavasti kõigile rõhutatud rahvastele kõigil aegadel – ainsaks päästerõngaks surmahirmus. Nii negatiivselt kui ristiusustamist ka ühe rahva narratiivis ei mõisteta (meenutagem siin meie rahva kollektiivses mälus visalt püsivat stereotüüpi 700-aastasest orjapõlvest, mille tõid just tule ja mõõgaga ristiusustajad). Olen kindel, et teadmine Jumala armust, mis kusagil meie rahva kollektiivses mälus peitub ja mille juurde suure häda aegadel saab tagasi minna, on ka eesti rahva ainus lootus.

Ent tuleme nüüd tagasi Jeesuse tähendamissõna juurde. Kõnelesime, et noorem poeg tundis surmahirmu ja pöördus selle ajal oma isa juurde tagasi. Ent miks ütleb isa kahel korral – algul naasnud pojale ja hiljem ka tema vanemale vennale – meie jutluse aluseks olevad sõnad: „mu poeg/su vend oli surnud, ja on jälle saanud elavaks, ta oli kadunud, ja on leitud“? Kas võib siit siis järelduse teha, et too noorem poeg, kes oli isa juurest lahkunud, oli tegelikult surnud? Vaatamata sellele, et ta elas – ja algul, kui tal palju raha oli, ka näiliselt väga hästi? Ja oli surnud ka siis, kui tal surmahirm tekkis ja ta otsustas viimases hädas oma hüljatud isa juurde tagasi pöörduda?

Näib nii! Inimene, kes on Jumala juures eemale läinud või elabki temast juba algusest peale eemal, on tegelikult surnud. Ta ise ei teagi seda! Jah, bioloogilises mõttes on ta elus ja tema elusolek ei erine näiliselt mitte millegi poolest neist, kes Jumalasse usuvad ja Teda oma elus pidevalt otsivad. Kuid igavikulises mõttes on ta surnud.

Miks muidu ütleb Jeesus oma jüngrile, kes tahab enne, kui on valmis Jeesust järgima, matta oma isa: „Järgne mulle ja lase surnuil oma surnud matta!“ (Mt 8:22)

Järelikult on tõeliselt surnud see, kes elab ilma Jumalata – kas siis teda mitte tundes või temast mitte teada tahtes. Ja siin ei ole tähtis see, kas ta bioloogilises mõttes elab või mitte.

Ometi näeme meie loos, kui halastav ja armuline on Jumal! Ta tahab ellu kutsuda ka surnud inimese! Kadunud poeg oli surnud, kuid ka surnuna tuli talle meelde oma isa, kelle juurest ta kunagi oli põgenenud. Variser ja kristlaste tagakiusaja Saulus oli surnud, kuid tema isade Jumal ilmus talle Damaskuse teel ja kutsus teda ellu, et ta kutsuks ellu paljusid teisi. Eesti rahvas oli surnud, kuid Jumal saatis tema juurde evangeeliumikuulutajad, kes – vaatamata „tule ja mõõga toojate“ kuvandile – muutsid meie eelkäijad elavaks. Meie, kes sündisime siia maailma kord surnutena, oleme võinud ristimises uuesti sündida ja saada elavaks.

See kõik on Jumala suur halastus ja arm!

Rm 4:17 on kirjutatud, et Jumal „teeb elavaks surnud ja kutsub olematuid nagu olevaid“. See on kõigi inimeste suur võimalus, mida Jumal on oma pattulangenud loodule kinkinud! Kui oleme elanud Jumalast lahus, siis pakub ta meile alati võimalust elavaks saada. Kui oleme surnud ajalikku surma, siis ei pea meil kunagi meelest minema tõotus, et Jumal äratab meid surnuist üles.

Siiski on võimalik, et me anname oma eluvõimaluse käest. Nii nagu võis juhtuda tolle isa vanema pojaga, kes vihastas oma isa peale, kes äratas tema venna surnuist, ega mõelnud elu peale koos Jumalaga, vaid oma kaduva elu hüvede peale. Võiks ka öelda, et vanem poeg ei uskunud ega armastanud oma isa, vaid oli talle lihtsalt kartusest kuulekas. Justnagu Jeesuse tähendamissõnas oma isandalt ühe talendi saanud sulane, kes kartis oma isandat ega kasutanud ära seda kingitust, mille ta oli saanud.

Seepärast tahan tänasel surnuaiapähal teid, armsad surnuaiapähalised, julgustada, et te ei heituks surmast! Surmal pole pärast Jeesus Kristuse surma ja ülestõusmist enam iialgi võimu inimese üle, kui ta ainult järgib Jeesuse üleskutset Jh 14:1j: „Teie süda ärgu ehmu! Uskuge Jumalasse ja uskuge minusse! Minu Isa majas on palju eluasemeid.“ Uskuge Jeesusesse – ja me elame, ehkki me oleme surnud! Sest kui me oleme surnud koos Jeesusega, siis ka elame koos temaga (2Tm 2:11)!

Aamen.